

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : D1/1/H.H.Ü-99/1 (Menfi Tespit / Muafiyet)
Karar Sayısı : 99-44/466-295
Karar Tarihi : 28.09.1999

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU.
Üyeler : Sadık KUTLU, İsmet CANTÜRK, Nejdet KARACEHENNEM,
Mustafa PARLAK, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR,
Murat GENCER.

B- RAPORTÖRLER: Hasan Hüseyin ÜNLÜ, Abdülgani GÜNGÖRDÜ

C- BAŞVURUDA BULUNAN: - Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.

Temsilcileri: Dr. Ateş Kut, Alpaslan Akıncı
Camhan, Barbaros Bulvarı No:125 Beşiktaş/İstanbul

D- TARAFLAR: - Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.

Camhan, Barbaros Bulvarı No:125 Beşiktaş/İstanbul

- Sierracin/Sylmar Corporation'un bir bölümü olan
Sierracin/Transtech.

12780 San Fernando Road Sylmar, California 91342 USA

E- DOSYA KONUSU: Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. ile Sierracin/Sylmar Corporation'un bir bölümü olan Sierracin/Transtech arasında imzalanan imalat / teknik yardım / teknik veri lisans anlaşmasına ilişkin menfi tespit/muafiyet talebi.

F- DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 4.5.1998 tarih, 996 sayı ve 23.12.1998 tarih, 4115 sayı ile giren başvurular üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 5 ve 8 inci maddeleri uyarınca düzenlenen 21.09.1999 tarih, D1/1/H.H.Ü-99/1 sayılı Menfi Tespit/Muafiyet Ön İnceleme Raporu, 22.09.1999 tarih, REK.0.05.00.00/81 sayılı Başkanlık önergesi ile 99-44 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G- RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. ile Sierracin/Sylmar Corporation'un bir bölümü olan Sierracin/Transtech arasında imzalanarak, 04.08.1995 tarihinde yürürlüğe giren "İmalat / Teknik Yardım / Teknik Veri Anlaşması"na;

- Anlaşmanın II/A maddesi ve devamı maddelerinde yer alan, anlaşma ürünlerinin Türkiye'de üretimi ile ilgili olarak münhasır hak verilmesinin, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4 üncü maddesinde tanımlanan rekabeti bozucu uygulamalardan olduğu, bu bakımdan aynı Kanun'un 8 inci

maddesi gereği talep edilen "Menfi Tespit Belgesi"nin verilmesinin yerinde olmayacağı,

- Bununla beraber, anılan Kanun'un 5 inci maddesinde belirtilen koşulların tamamını sağlaması nedeniyle söz konusu anlaşmaya, başvuru tarihi olarak kabul edilen 23.12.1998'den geçerli olmak üzere, 5 yıl süre ile muafiyet tanınmasının uygun olacağı

düşünülmektedir.

H- İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

1. İlgili Pazar

a) Ürün Pazarı: Başvuruya konu lisans anlaşması polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camlarının üretimi ile ilgilidir. Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. (Şişecam)'a bağlı olan Trakya Cam Sanayi A.Ş. Otocam Fabrikası temperli otomobil camları, lamine ön camlar ve kurşuna dayanıklılığı artırılmış çok katlı lamine camlar yanında polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camlarının üretimini de gerçekleştirmektedir.

Polikarbonatlı kurşun geçirmez camlar, genel olarak emniyet camları sınıfında yer almakta ve hafifliği, darbelere, kimyasal maddelere, çizilmeye ve çıplak ateşe karşı dayanıklılığı, optik kalitesi ve ışık geçirgenliği, farklı iklim koşullarındaki performansı ve montaj kolaylığı ile diğer emniyet camlarından ayrılmaktadır. Polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camları, koruma ve güvenlik amacıyla başta askeri güvenlik gerektiren araç ve mahaller olmak üzere, bazı konutlar, iş yerleri, müzeler, psikiyatri klinikleri, hapishaneler, nükleer tesisler, büyükelçilikler, bankalar, raylı ve hızlı taşıma araçları ve bazı gemiler gibi çeşitli alanlarda kullanılmaktadır.

Buna göre, ilgili ürün pazarı polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camları olarak belirlenmiştir.

b) Coğrafi Pazar: Sierracin/Transtech tarafından Şişecam'a verilen lisansın kullanımı ile ilgili coğrafi sınır lisans anlaşmasının I/E maddesinde Ek Belge A'ya atıf yapılarak belirlenmiştir. Buna göre, anlaşmanın coğrafi pazar olarak sınırı Türkiye Cumhuriyeti ulusal sınırları ile, sayılan çeşitli kıtalardaki 27 farklı ülke sınırınıdır. Ancak 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 'Kapsam' başlıklı 2 nci maddesinde yer alan "Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde..." hükmü gereği ilgili coğrafi pazar, Türkiye Cumhuriyeti sınırları olarak kabul edilmiştir.

2. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

Şişecam ile ABD sermayeli Sierracin/Sylmar Corporation'un bir bölümü olan Sierracin/Transtech (Transtech) arasında, Şişecam Grubu tarafından 24.7.1995, Sierracin/Sylmar Corporation Grubu tarafından ise 7.7.1995 tarihinde imzalanarak, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın 4.8.1995 tarihli tescilinden sonra uygulamaya konulan "İmalat / Teknik Yardım / Teknik Veri Anlaşması"yla, Şişecam veya yan kuruluşlarına, Transtech teknolojisinin kullanıldığı veya bu

teknolojiyi içeren havacılık harici cam kaplı polikarbonat ve lamine cam ürünlerinin, belirtilen bölgelerde imal edilmesine ve satılmasına yönelik olarak lisans verilmiştir.

Bu sözleşmenin Rekabet Kurumu'nun teşkilatını oluşturduğunu ilan ettiği 5 Kasım 1997 tarihinde yürürlükte olması nedeniyle, 1997/6 sayılı "Rekabet Kurumu Teşkilatının Oluşturulmasından Sonra Teşebbüslerin ve Teşebbüs Birliklerinin 4054 Sayılı Kanun'dan Doğan Hak ve Yükümlülüklerine İlişkin Tebliğ" hükümleri uyarınca 4 Mayıs 1998 tarihinde bildirimde bulunulmuş, ancak 1997/2 sayılı Tebliğ ekinde yer alan "Menfi Tespit/Muafiyet Başvuru/Bildirim Formu"nun eksik olduğunun tespit edilmesi üzerine, 18.12.1998 tarih ve 2672 sayılı yazı ile eksikliğin giderilmesi istenilmiş, buna istinaden gönderilen cevabi yazı 23.12.1998 tarih ve 4115 sayı ile Kurumumuz kayıtlarına intikal ettiğinden, aynı Tebliğ'in 6 ncı maddesi uyarınca başvuru 23.12.1998 tarihinde yapılmış sayılmaktadır. Muafiyet ve/veya menfi tespit başvuruları ile ilgili izlenecek usule ilişkin olarak, Rekabet Kurulu'nun 10.9.1998 tarih ve 82/647 no'lu Kararının 3 üncü maddesi uyarınca, Kanun'un 16 ncı maddesinin (c) fıkrasının uygulanması bakımından, başvurunun zamanında yapıldığı kabul edilmektedir.

Söz konusu bildirimde, lisans anlaşması için menfi tespit, bunun mümkün olmaması halinde ise muafiyet talep edilmektedir.

2.1. Menfi Tespit Değerlendirmesi

Şişecam ile Transtech arasında akdedilmiş olan "İmalat / Teknik Yardım / Teknik Veri Anlaşması"nın "Hakların sınırlanması" başlıklı III/A maddesinde yer alan; lisans verenin bu lisansı anlaşmada belirlenen kullanım alanları ile sınırlaması bunların haricindeki kullanım alanları için kısıtlamalar getirmesi hususu, lisans anlaşmalarının bir özelliğidir. Çünkü lisans, önceden kapalı olan kapıları açma özelliğine sahiptir. Bu haliyle sahiplikten ziyade bir nevi kiralama, belli süreler için lisansörün sahip olduğu bilgiyi ve tekniği uygulama ve karşılığında belli ücretler ödeme işidir. Lisans veren, lisans alanın bu lisansı hangi konuda kullanacağına, dolayısıyla nerelerden kazanç sağlayacağına kendisi karar verebilmektedir. Özellikle patentli bir ürünün lisansının verilmesi sürecinde bu unsur daha da önem kazanmaktadır. Patent anlaşmaları, doğası gereği belli bir süre için sahibine tekel hakkı vermektedir. Keza, know-how da yeni gelişmelerin önünü açmaktadır. Bu özellikleriyle teknik ve ekonomik gelişmenin sağlanması, belli sınırlar içerisinde bu gelişmeyi sağlayanın çıkarlarını gözeterek yapılmalıdır.

Bu nedenle, ilk bakışta lisans alan kişi ve lisansın kullanım alanları üzerine getirilen kısıtlamalar, rekabet sınırlaması gibi görünse de esasında lisans anlaşmalarının ayrılmaz bir parçasıdır.

Lisans anlaşmasının yine "Hakların sınırlanması" başlıklı III/A maddesinde yer alan "...anlaşma ürünlerini anlaşma bölgesinin dışında imal etmesi, kullanması veya satması ya da anlaşma ürünlerinin nihai olarak anlaşma bölgesinin dışına

ihraç edilmesi amacıyla anlaşma ürünlerini başkalarına imal etmesi, kullanması veya satması...türden hiçbir hak vermemiştir.” hükmü gereği coğrafi pazar, uluslar arası anlamda sınırlandırılmış, bu bölgelerin nereler olduğu da lisans anlaşmasının I/E maddesinde, Ek Belge A'ya atılarak yapılarak sayılmıştır. Ancak, söz konusu kısıtlamanın Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışındaki bölgeler için öngörülmüş olması sebebiyle, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un kapsamı ile ilgili 2 nci maddesinde, “Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren ya da bu piyasaları etkileyen her türlü teşebbüsün aralarında yaptığı rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve kararlar...” olarak belirlenmiş çerçevenin dışında kaldığından, rekabeti sınırlayıcı bir husus olarak değerlendirilmemektedir.

Lisans anlaşmasının II/A maddesinde; lisans verenin, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde, lisans anlaşmasının süresi sona erene kadar, lisansın kullanımı ile ilgili olarak, lisans alana münhasır bir hak vereceğine dair bir hüküm yer almaktadır. Bunun anlamı, lisans verenin, bu süre zarfında söz konusu lisansı bir başkasına vermeyeceği gibi, kendisinin de bu coğrafi pazarda, ilgili ürünün üretimi konusunda faaliyette bulunmayacağını kabul etmesidir.

Başvuru konusu lisans anlaşmasının bu hükmü ile Şişecam, münhasır bir hak elde etmekte ve ilgili ürün pazarının Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında tekel konumuna gelmektedir. Bu da, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır.” hükmüne uymakta olduğundan, söz konusu anlaşmaya, talep edilen menfi tespit belgesi verilmesi mümkün değildir.

2.2. Muafiyet Değerlendirmesi

Bireysel muafiyet 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 5 inci maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; Rekabet Kurulu, ilgililerin talebi üzerine, Yasa'da aranan şartların tamamının varlığı halinde, teşebbüsler arası anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birlikleri kararlarının, aynı Kanun'un 4 üncü maddesi hükümlerinin uygulanmasından muaf tutulmasına karar verebilmektedir. Kanun'un 5 inci maddesine göre, muafiyet verilebilmesi için aranan koşullar şunlardır:

- a) Malların üretim veya dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması,
- b) Tüketicinin bundan yarar sağlaması,
- c) İlgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması,
- d) Rekabetin (a) ve (b) bentlerindeki amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlanmaması.

Yukarıdaki koşulların tamamını taşıyan anlaşma, uyumlu eylem veya teşebbüs birliği kararlarına en çok 5 yıl süre ile muafiyet verilebilmektedir. Bu noktada, Transtech'le Şişecam arasında akdedilen "İmalat / Teknik Yardım / Teknik Veri Anlaşması"nın II/A maddesinde ve müteakip maddelerinde düzenlenen Türkiye sınırlarında, anlaşma ürünlerinin imalatı ile ilgili olarak münhasır hak veren hükmünün, yukarıda sıralanan muafiyet alabilme koşulları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir:

2.2.1. Malların üretimi veya dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması:

Yeni bir malın üretilmesi, bir malın dağıtım ve hizmet kanallarındaki gelişme ile tüketicinin o mala daha kolay ulaşmasının sağlanması, ekonomik veya teknik açıdan bir malın üretimi veya dağıtımı ile ilgili olarak yeni gelişme ve iyileştirmelerin sağlanması şartları (diğer şartları da taşımak koşuluyla) ile bazı anlaşma, uyumlu eylem veya teşebbüs birliklerinin kararları, Kanun'un 4 üncü maddesinin uygulanmasından muaf tutulabilmektedir.

Şişecam'ın söz konusu polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camlarının üretimi konusunda yatırım yapma gerekçesi, ticari kar amaçlı olmaktan ziyade, askeri nitelikte ve savunma politikalarıyla ilgilidir. Çünkü, Şişecam askeri zırhlı araçlar ve yüksek balistik koruma gerektiren araç ve mekanlar için vazgeçilmez bir ürün olan polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camlarının, Türkiye'de üretimini gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Lisans anlaşmasının süresinin bitiminden sonra da, Şişecam, söz konusu ürünün üretimi konusunda edineceği bilgi ve teknolojiyi muhafaza etmeye ve kullanmaya devam edecektir. Polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camlarının Türkiye'de üretimi ile stratejik öneme sahip yeni bir ürün, dolayısıyla da yeni bir teknoloji ülkemize kazandırılmış olmaktadır.

2.2.2. Tüketicinin bundan yarar sağlaması:

4054 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesi kapsamında olan bir anlaşmanın, aynı Kanun'un 5 inci maddesi uyarınca muaf tutulabilmesi için, bu anlaşma sonucunda üretilen mal veya hizmetten veya dağıtım kanalları gibi ürünün tüketiciye ulaşmasında etkili olan unsurların geliştirilmesi sonucunda tüketicinin bir fayda elde etmesi gerekmektedir. Bir mal veya hizmetten tüketicinin yarar sağlaması, öncelikle o mal veya hizmetin fiyatının düşmesi olarak algılansa da, bu fayda; mal veya hizmetin kalitesinin yükselmesi, tüketiciye daha iyi hizmet sunulması, arzın sürekliliği, hatta yeni bir rakibin ilgili ürün pazarına girmesi vb. şekillerinde de ortaya çıkabilmektedir.

Burada tüketici, son kullanıcı durumundaki şahıslardan ziyade, üretim ve/veya dağıtım zincirinin herhangi bir seviyesindeki kişi olarak düşünölmelidir. Tüketici, üreticilerden, nihai satış birimlerine kadar geniş bir yelpaze içerisinde bulunabilir. Yani nihai tüketici faydayı doğrudan elde edebileceği gibi dolaylı olarak da elde edebilir.

Söz konusu lisans anlaşması ile üretilecek polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camı Türkiye pazarına yerli üretim olarak yeni girdiğinden, tüketicilere bu noktada bir çok yönüyle doğrudan fayda sağladığı söylenebilir.

Yerli üretimin tüketiciye diğer faydaları ise, arzın sürekliliği, ürüne az miktarda ihtiyacı olan tüketiciler için malın kolayca tedarik edilebilir olması, kalite ve üretim hatalarına karşı tüketicilerin muhatap bulabilmeleridir.

2.2.3. İlgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması:

Şişecam, polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camlarının üretim lisansını alarak, bu ürünün üretimini gerçekleştirmeden önce, söz konusu ürünün Türkiye’de üretimi yapılmamaktaydı. İhtiyaç duyulan ürün yurt dışındaki üreticilerden ithalat yolu ile temin edilmekteydi. Lisans anlaşmasından önce ülke içerisinde polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camı üretimi olmadığı için bu alanda herhangi bir rekabet de söz konusu değildi. Bu nedenle, lisans anlaşmasından sonra ilgili pazarda rekabetin ortadan kalkmasından söz etmek mümkün değildir. Aksine bu ürünü üreten ve Türkiye’ye coğrafi bakımdan yakın sayılan İsrail, İtalya, İspanya, İngiltere gibi ülkelerdeki yabancı şirketlerle rekabete girileceği, polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camı ürününün en azından ithalatı belli seviyede tutacak bir fiyata satılacağı, böylece uluslar arası bir rekabetin yaşanacağı söylenebilir.

Ayrıca, lisans anlaşmasının II/A maddesi ve devamı maddelerinin anlaşma konusu ürünün üretimi ile ilgili olarak, Türkiye sınırlarında Şişecam’a verilen münhasır hak ile, her ne kadar Şişecam, Türkiye’de bu ürünün üretimi konusunda, bir anlamda tekel hakkı niteliği taşıyan, ayrıcalıklı bir konuma geliyor gibi görünse de, bu tekel hakkının genel olarak Türkiye’de üretilecek olan tüm polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camlarıyla ilgili olmayıp sadece lisans veren şirket olan Transtech’le ilgili olduğunun gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Yani, Transtech dışında söz konusu üretim teknolojisi ve bilgisine sahip olan bir teşebbüsün, Türkiye’de bir başka teşebbüse lisans vermek veya bizzat kendisi üretim yapmak suretiyle Türkiye pazarına girmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.

2.2.4. Rekabetin (a) ve (b) bentlerindeki amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlanmaması:

Burada, taraflar veya pazar üzerine getirilen rekabet kısıtlarının, söz konusu anlaşma sonucu oluşacak kazanımların ortaya çıkması için zorunlu olması kastedilmektedir.

Üretiminden kullanım alanlarına kadar çok özel bir niteliğe sahip olan polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camları belli bir tüketici kesimine hitap eden çok sınırlı bir pazara sahiptir. Ürün pazarı, karlılık, müşteri potansiyeli gibi özellikleri nedeniyle, bir tek teşebbüse izin verebilen doğal bir tekel pazarı niteliğinde olup, Şişecam'a anlaşma ürünlerinin üretimi ile ilgili olarak verilen münhasır hak da bu pazar özelliğinin sonucudur.

Şişecam tarafından lisans anlaşmasının gereği olarak ödenen lisans ücretleri ile royaltilerin, geçen dört yıla rağmen karşılanamamış olması, ilgili ürün pazarının durumunu ve karlılığını açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca, Trakya Cam Sanayi A.Ş. Otocam Fabrikası'nın son üç yıl içerisinde, m² ve ciro olarak, emniyet camlarının (ki polikarbonatlı kurşun geçirmez camlar emniyet camları içerisinde oldukça küçük bir yere sahiptir), toplam cam satışları içerisinde teşkil ettiği orana bakıldığında, bu ürün grubunun Otocam Fabrikası'nın toplam üretiminin ne kadar küçük bir kısmını teşkil ettiği görülmektedir.

Şişecam yetkililerince verilen bilgiye göre, pazarın bu niteliğinden dolayı polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camlarıyla ilgili verilen tüm lisans anlaşmalarında lisans alana, anlaşma ürünlerinin üretimi ile ilgili olarak aynı veya benzer münhasır hak verilmektedir.

Buna göre, Şişecam'a polikarbonatlı kurşun geçirmez emniyet camlarının Türkiye'de üretimi ile ilgili olarak verilen münhasır hakkın, ürünün pazar koşulları ile ilgili zorunlu bir unsur olduğu ve lisans anlaşmasından lisans alanın beklediği faydayı sağlayabilmesi için de gerekli olduğu kabul edilmiştir.

I- SONUÇ

Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. ile Sierracin/Sylmar Corporation'un bir bölümü olan Sierracin/Transtech arasında imzalanarak, 4.8.1995 tarihinde yürürlüğe giren "İmalat / Teknik Yardım / Teknik Veri Anlaşması"na;

- Anlaşmanın II/A maddesi ve devamı maddelerinde yer alan, anlaşma ürünlerinin Türkiye'de üretimi ile ilgili olarak münhasır hak verilmesinin, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4 üncü maddesinde tanımlanan rekabeti bozucu uygulamalardan olduğu, bu bakımdan aynı Kanun'un 8 inci maddesi gereği talep edilen "Menfi Tespit Belgesi"nin verilemeyeceğine,

99-44/466-295

- Bununla beraber, anılan Kanun'un 5 inci maddesinde belirtilen koşulların tamamını sağlaması nedeniyle, söz konusu anlaşmaya başvuru tarihi olarak kabul edilen 23.12.1998'den geçerli olmak üzere, 5 yıl süre ile muafiyet tanınmasına,

OYBİRLİğİ ile karar verilmiştir.